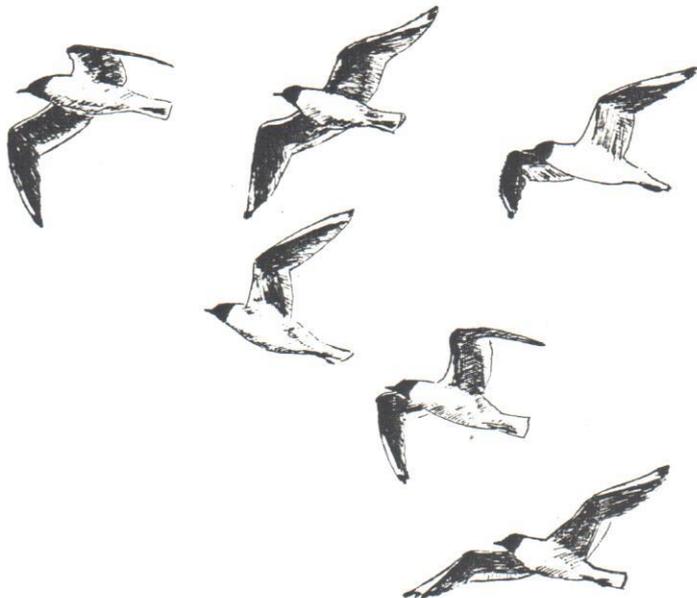

88338

RNK/8 1977

Flyttande skrattmåsar. Teckning: Sören Larsson

STRÄCKRÄKNINGEN VID GNIEN 1977.

När Naturklubben startade bevakningen av flyttfågelsträcket vid Gnien 1968 var en av målsättningarna att undersökningen skulle fortlöpa under en tioårsperiod. I ock med räkningens slutförande 1977 har vi uppfyllt denna viktiga del av målet.

Säsongen 1977 blev något annorlunda i uppläggningsen än de föregående, vilket främst betydde att betydligt fler obstimmar gjordes än någon tidigare säsong. Förutom förmiddagsbevakningen under främst helgerna, utfördes flera 2-timmars morgonpass under vardagar under såväl vår- som höstsäsongen. Vidare genomförde vi en bevakning av skymningssträcket från den 15/7 till 28/8.

Sträckräkningen påbörjades i mitten av mars och pågick fram till mitten av november. Bevakning skedde under sammanlagt 427 timmar. I tabell redovisas timmarnas fördelning per månad.

Trots de många obstimmar kom vi inte upp i mera än 100 000 förbisträckande fågelindivider. Fördelade på vårräkningen 22 250 ex.

och hösträkningen 77 000 ex. I tabell redovisas arterna och deras individualitet.

Jag skall redogöra för intressanta delar i sträcket under denna säsong. Ett varmluftsbrott i mitten av mars följdes av en nästan fyra veckor lång period med kyla och nederbörd mest i form av snö. Detta fick till följd att det individuella fågelsträcket satte in först under sista tiodagarsperioden i april. Dock pågick ett relativt artrikt sträck hela tiden, exempelvis den 22/3 29 arter och maxsiffran under våren 34 arter den 15/4.

Några intressanta dagsnoteringar inträffade. Beträffande skrattnås överskreds tidigare högsta dagsnotering såväl den 23/4 med 1314 ex. som den 26/4 med 1450 ex. Detta är helt beroende på komprimeringen genom sent och plötsligt vårväder. Sistnämnda dag passerade huvuddelen av måsarna på 1,5 timmar. Mellan kl. 5.00 och 6.30 sträckte ca. 15 måsar i minuten förbi, det hittills största måsflödet som upplevts vid Gnien. Om man studerar sträckprotokollet från dessa morgnar framgår tydligt hur arbetssamt det var att vara observatör, det gjordes en notering var 15 sekund plus räkning. Vårsiffran för ringduva är högre än något tidigare år. Den 15/4 sträckte det största antalet 1384 ex. Det var inte fråga om de stora flockar man brukar kunna uppleva om höstarna, utan det var en enda ström av flockar på 10-talet fåglar, vilka samtliga passerade de två första morgontimmarna.

Ser man till rovfågelsträcket är det mest positiva att hela 4 st. havsörnar sågs sträcka över. Den första kom den 13/3 och den sista en gammal vitstjärtad örn den 23/4. Ytterligt dyster är tornfalks-siffran, en enda sträckande fågel. Och bara vid två ytterligare tillfällen sågs rastande tornfalk. Det är helt tydligt att tornfalken blir allt ovanligare.

Småfågelsträcket uppvisade inte samma fina sträckintensitet som tidigare år, sannolikt beroende på medvindar under den bästa sträcktiden vilket innebär att de sträcker för högt för att upptäckas.

Endast en dag noterades över 1000 finkar exempelvis.

P.g.a. mycket kraftiga översvämmingar kunde vi ej bevaka från tornet från den 23/4. Bevakningen skedde då från ladan vid Norströms där dock sikten mot norr och väster är mycket begränsad. Detta är också en anledning till ett noterat sämre småfågelsträck. Vid tornet kommer småfågeln in över "myrskogen" och blir på så sätt lätt observerbar.

Genom de stora översvämmingarna rastade också mycket ånder och vadarfåglar vid Gnien denna vår. Den 26/4 låg över 250st. krickor i sjön och den 30/4 ca. 75 st. vigg och 50 st. blåsänder.

Vadarna rastade i kanske än intressantare antal. Den 25/4 rastade 115 st. storspovar på Säterängen. Från den 6/5 nådde brushaneflocken sitt maximum med 75-talet fåglar, det största antal som setts vid sjön på 70-talet.

Den 8/5 provianterade 32 st. gluttsnäppor på Högbyfältet, den veterligt största flock som setts i Västmanland. Den 29/5 rastade 14 st. större strandpipare på Säterängen och den 30/5 gick 5 st. strandskator på Högbyfältet tillsammans med andra vadareter som mosnäppor, kärrsnäppor, strandpipare, rödbenor och spovar.

Genom stickprov tidigare år har vi kunnat notera ordentliga sträckrörelser under sensommarkvällarna.

I år beslutade vi följa upp detta sträck mer systematiskt.

Följande personer ställde upp och bevakade varsin kväll i veckan, de två sista skymningstimmarna. Harald Eriksson, Lennart Eriksson, Roland Wara, Mikael Leppälampi, Robert

Carlsson, Sören Larsson och Roger Norman. Jämsides med vår bevakning utfördes en likadan vid Fläcksjön, för jämförelsemöjligheter.

Misstankarna om ett betydande skymningssträck besannades, speciellt sista 10-dagarsperioden i juli blev mycket upplevelserik. Därefter avtog sträckrörelserna för att åter öka i slutet av augusti. Ett par kvällar i mellanperioden var också mycket givande, orsaken var då att nya vädersystem inträtt i norr eller nordost.

Det mest mangefika under dessa kvällar var måssträcket. Den 29/7 blåste en svag nordvästan och himmeln var molnfri. Då drog plogformation på plogformation av skrattnåsar mot sydväst över Säter och bort över Högbysocknen. Då observatören gick hem hade 1964 st. skrattnåsar flyttat förbi, en stor naturupplevelse.

Den 22/7 var väderförhållandena likartade, och måsformationerna gick fram på samma vis men i mindre antal. I halvsjutaget upptäcktes en väldigt lång plogformation på mycket hög höjd i norr. Det var snabbflygande myrspovar från de nordryska tundraområdena som

Större strandpipare

kom. Nya spetsar uppstod i plogen med jämna mellanrum, än sjönk den än steg den på himmeln, någon minuts stort natursceneri fick upplevas. Kvällen innan förekom också naturstämning som borde vara många förunnat att få uppleva. Över 100 st. kärnsnappar hade räknats in under kvällen. Då skymningen fallit och det var dags att bryta upp kom ännu en stor flock. Inför åsynen av Gniensvattenspegel utbröt ett mäktigt lockande från flocken. Det var mörkt ute och omöjligt att se dem, men de var där uppe!

Ärlesträcket blev också en stor upplevelse att följa de här kvällarna. Varje kväll drog sädesärlor i växlande antal mot söder. Första kvällen låg antalet på 40 st. sädesärlor, en sträcktopp inträffade under första augustiveckan med bästa kvällen den 6/8 då hela 182 st. sädesärlor passerade över tornudden. Därefter avtog sädesärlesträcket och upphörde nästan helt i sista augustiveckan. Totalsumman sträckande sädesärlor torde vara för hög då flertalet ärlor övernattade i Gniens vass och sannolikt kom igen kvällen efter.

När sädesärlorna slutade började istället gulärlorna förekomma rikligare, med över 1000 sträckande ärlor den 23/8 och 26/8. Vi är så framme vid det egentliga höststräcket, september månad. Det tidiga höststräcket

dominerades individmässigt av ladusvalorna den 6/9

noterades 1200 ex. En början som kunde antyda invasionsrörelser bland grönsiska kunde skönjas i början av september, den avtog emellertid.

Däremot förekom ovanligt stora rörelser av nötskrikor, främst i slutet av september. Sträckriktningen var till en början sydlig varefter den under sträckkulmineringen var ostlig.

Toppdagar var den 25/9 med 236 ex. och 24/9 med 124 ex.

Ringduvesträcket var motsett med stort intresse. Helt plötsligt startade sträcket den 17/9 med 700 ex. Iyvärr inträdde sedan en vädertyp med kyliga nätter, moInfri himmel och vindstilla. Följden

blev kraftig morgondimma och därmed omöjligt att följa sträcket första morgontimmarna, "ringduvetimmarna".

Tre morgnar noterades över 1000 ex. mest den 2/10 1200 ex.

Rovfågelsträcket blev som tidigare höstar synnerligen sevärt.

Den 28/8 med hela 147 sträckande vråkar, den 4/9 80-talet vråkar och så sent som den 2/10 70 st. sträckande vråkar.

Artmässigt bästa rovisdagarna var också 28/8 och 2/10 med 6 arter. Fjällvråkssträcket satte en trevlig prägel på oktoberdagarna. Den första fjällvråken sågs den 8/9 och så sent som den 7/11 sträckte

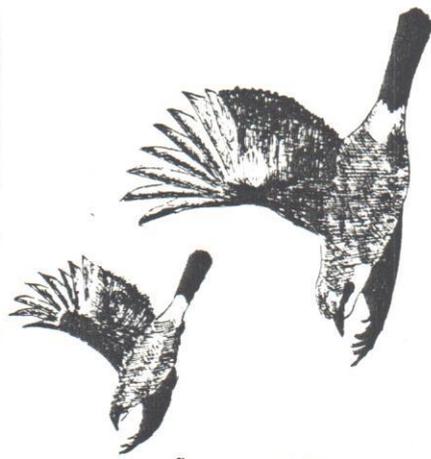
Sträckande prutgås-flock.

Teckning: S.Larsson

5 ex. över. Toppnoteringar inträffade den 6/10 31 ex. och 14/10 med 22 ex.

Bästa dagsnotering för blåhök var den 2/10 med 8 st. förbi sträckande blåhökar.

För småfågelsträcket noterades lägre dagsaiffror än de senaste åren. Sannorligt är att 1977 var ett år med tämligen normal fågelförekomst, och att de tidigare åren som föregåtts av milda vintrar också avspeglar sig under några 100 timmars sträckräkning en höstsäsong vid en inlandslokal som Gnien.

Nötskrikor

STRÄCKRÄKNINGSSIFFROR FRÅN GNIEEN 1977.

ART	VAR	HÖST	ART	VAR	HÖST
Storlom	4	12	Stenfalk	3	9
Smålom	1	5	Lärkfalk		6
Stor/smålom		15	Tornfalk	1	8
Storskarv		1	Trana	124	88
Häger	10	20	Tofsvipa	1138	379
Gräsand	6	77	Större strandpip.	3	
Kricka		6	Mindre strandpip.		6
Bläsand	51	52	Kustpipare		39
Stjärtand	5	169	Ljungpipare	45	140
Bläs/stjärtand		53	Kust/Ljungpip.		13
Skedand		2	Enkelbeckasin	35	157
Brunand	7		Storspov	240	51
Knipa	34	41	Småspov		20
And sp.	11	5	Myrspov		236
Storskrak	184	445	Skogssnäppa	10	22
Småskrak	11	15	Grönben	15	54
Grågås		4	Svartsnäppa		7
Sädgås	674	243	Glutenäppa	16	13
Bläsgås	7		Rödbena		1
Kanadagås	8	191	Drillsnäppa	6	25
Prutgås		370	Brushane	27	35
Vitkindad gås		2	Kärrenäppa		179
Snögås	7		Spovsnäppa		1
Knölvän	37	16	Kustsnäppa		6
Sångsvan	477	46	Mosnäppa		5
Kungörn	3	4	Calidris sp.		6
Ormvråk	41	103	Smalnåbbad sim.	3	
Bivrak	3	94	Havstrut	14	1
Orm/bivrak		104	Silltrut	27	16
Fjällvråk	1	91	Gråtrut	177	105
Havsörn	5		Fiskmås	230	249
Sparvhök	19	70	Skrattmås	4499	4512
Duvhök	4	17	Fisktärna	25	41
Blåhök	8	42	Silvertärna		6
Brun kärrhök	2	7	Fisk/silvertärna		37
Fiskguse	11	13			

Andfågel och gåssträcket sågs också mindre av denna höst. Beträffande Anser-gässen kan det bero på ogynnsamma vindförhållanden under den aktuella tidpunkten. Nämnvärt är att den 2/10 svängde vindarna om till nordost för en dag, och det blev höstens bästa sädgåsdag.

Med fjolårets första höstdag med nordostvindar i gott minne stannade jag kvar i tornet lite längre än vanligt. Kl. 13.40 upptäckte jag en stor klutformation av fåglar bortom Ramnäs kyrka, de kom in över Gnienområdet över "grävlingbacken" det var återigen gäster från de ryska tundraområdena, nämligen prutgäss. Flocken drog i halvmåneformation i hög fart bort över Högbyskogen, jag räknade dem till ca. 110 ex. Kl. 14.20 dök en ny klut upp bakom kyrkan. De kom i samma väg och jag räknade dem till 160 ex.

10 minuter innan jag upptäckte gässen vid Gnien hade observatörer vid Fläcksjön sett dem passera över sig.

Förra höstens traststräck var det massivaste vi upplevt under de tio åren, men årets stod inte långt efter. Den 2/10 räknades 3000 rödvingetrastar sträckande mot väster, en fantastisk hög dagsnotering då dessa fåglar normalt är nattflyttare.

Björktrastarna var under hela oktober ganska rikligt förekommande med flera dagar över 500 ex. Den 5/11 räknades över 1000 ex. på sträck mot väster.

I början av november uppträdde blåmesar i större antal än vi upplevt tidigare år. Såväl den 5/11 som 13/11 noterades över 50 st. sträckare.

De mer udda fågelarterna som iakttagits i samband med sträckräkningen omnämns under rubriken "Fågelfaunistiska noteringar i Surahammars kommun 1977".

Sören Larsson

ART	VÅR	HÖST	ART	VÅR	HÖST
Skräntärna1..	Trädpiplärka	..6..	..599.
Svarttärna	..7..	Skärpiplärka7..
Skogsduva	..35.	..14.	Rödstrupig pip.13.
Ringduva	..3204	..7425	Sädesärta	..122.	..4103
Tornsvala	..5.	..5902	Gulärta	..83.	..6769
St. hackspett8..	Forsärta1..
M.hackspett2..	Gök2..
Sånglärka	..957.	..907.	Stare	..1221.	..4128
Trädlärka	..2..	..3..	Stenknäck2..
Berglärka7..	Steglits4..
Ladusvala	..201.	..5976	Grönfink	..47.	..1109.
Hussvala	..15.	..362.	Grönsiska	..397.	..3661
Backsvala338.	Hämpling	..80.	..415.
Kråka	..1011.	..1460	Vinterhämpling	..24.	..8..
Korp	..2..	..22.	Gräsiska	..345.	..823
Kaja	..149.	..448.	Domherre	..7..	..250.
Råka	..9..	..4..	Varfågel9..
Nötskrika	..4..	..654.	Tallbit	..7..
Nötkråka5..	Korsnäbb	..8..	..42.
Talgoxe48.	Sidensvans62.
Blåmes210.	Bo/bergfink	..4989	..10177.
Nötväcka3..	Ortolansparv7..
Kungsfågel7..	Gulsparv	..55.	..450.
Dubbeltrast	..6..	..9..	Järnsparv	..2..	..177.
Björktrast	..527.	..5647.	Sävparv	..56.	..593.
Koltrast	..28.	..52.	Lappsparv	..5..	..7..
Taltrast	..46.	..56.	Snösparv	..104.	..103.
Rödvingetrast	..125.	..4201.	Pilfink37.
Ängsplärka	..128.	..7009.			

Att
trak
arte
Uppg
korp
vilk
Från
som
ten

Bruk
", at
att t
Vid o
Beläc
Natur
stor
Han t
nyårs
Det v
1957
två k